

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТУДЕНТОК ІЗ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

TO A QUESTION OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL SUPPLY OF STUDENT FROM AGRICULTURAL LOCATION IN THE CONDITIONS OF HIGHER EDUCATION

У статті встановлено, що важливим напрямом гендерної політики є забезпечення рівних прав і можливостей жінок із сільської місцевості, в тому числі і реалізація їхніх прав людини. Очевидною на часі є розробка відповідних організаційних, освітніх та соціально-виховних умов соціального становлення студентської молоді в умовах закладу вищої освіти, в тому числі дівчат із сільської місцевості, що є передумовою їхньої успішної соціалізації, дотримання прав на рівний доступ до освіти, долучення до суспільних активностей, формування як повноправних учасників людських відносин.

Ключові слова: студентки, сільська місцевість, освіта, заклади вищої освіти, соціально-психологічний супровід.

В статті встановлено, що важливим напрямом гендерної політики являється забезпечення рівних прав і можливостей жінок із сільської місцевості, в тому числі і реалізація їхніх прав людини. Актуальною є проблема розробки відповідних організаційних, освітніх та соціально-виховних умов соціального становлення студентської молоді в умовах закладу вищої освіти, в тому числі дівчат із сільської місцевості, що є передумовою їхньої успішної соціалізації, дотримання прав на рівний доступ до освіти, долучення до суспільних активностей, формування як повноправних учасників людських відносин.

Ключевые слова: студентки, сельская местность, образование, высшие учебные заведения, социально-психологическое сопровождение.

The article finds that an important direction of gender policy is the provision of equal rights and opportunities for women from rural areas, including the realization of their human rights. The obvious time is the development of appropriate organizational, educational and socio-educational conditions for the social formation of student youth in a higher education institution, including girls from rural areas, which is a prerequisite for their successful socialization, observance of the right to equal access to education, adherence to public activities, forming as full participants in human relations. Thus, in organizing the educational process and extracurricular activities in the institution of higher education, it is necessary to take into account the peculiarities of the conditions for the social education of girls from rural areas and the acquired socio-cultural experience as an important prerequisite for introducing the program of adaptation of freshmen. Actually, the implementation of this task is one of the activities of the Gender Center as a structural unit responsible for implementing the gender perspective and gender equality in the educational process

Key words: students, rural areas, education, institutions of higher education, social and psychological support.

УДК 364.4:316.334.55]-057.87:378

Кравченко О.О.,

докт. пед. наук, доцент,
декан факультету соціальної
та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми. Соціально-економічна криза, військовий конфлікт, що триває на сході України, заходи жорсткої економії, прийняті Урядом, посилюють гендерний дисбаланс у суспільстві, призводячи до фемінізації бідності; втрати жінками роботи; ускладнення доступу до медичних, освітніх і соціальних послуг; збільшення випадків домашнього та сексуального насильства, в тому числі пов'язаних із військовим конфліктом; посилення патріархальних гендерних стереотипів і традиційного розподілу соціальних ролей.

62 сесія Комісії ООН зі статусу жінок (КСЖ62), головного глобального міжурядового органу, чия діяльність присвячена виключно просуванню гендерної рівності та розширенню прав і можливостей жінок, відбулася в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку з 12 по 23 березня під темою «Проблеми та перспективи досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат у сільській місцевості».

Комісія була створена ЕКОСОП у 1946 р. із повноваженнями щодо підготовки рекомендацій із захисту прав жінок у політичній, економічній, громадській, соціальній та освітніх сферах. Комісія також відповідає за моніторинг, огляд і оцінку

досягнутого прогресу та проблеми, що виникають у ході здійснення Пекінської декларації та Платформи дій 1995 р. і підсумків 23-ї спеціальної сесії Генеральної Асамблеї 2000 р. на всіх рівнях, а також підтримку гендерної проблематики. Крім того, Комісія робить внесок у подальшу діяльність за підсумками Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 р., щоб прискорити реалізацію гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат.

62 сесія, проведена в Міжнародний жіночий день, стала ще одним приводом привернути увагу до прав та активної діяльності жінок у сільській місцевості та гарною нагодою для системи ООН та її партнерів з уряду, парламенту, громадянського суспільства та міжнародних організацій спільно обговорити це питання та взяти на себе зобов'язання вжити заходів, які змінять життя жінок на краще [4].

Важливий внесок у розробку гендерного підходу в освітній процес внесли: Н. Байдук, О. Вороніна, Т. Голованова, Т. Ісаєва, О. Кікінеджи, І. Кльоцина, В. Кравець, О. Петренко, О. Расказова, В. Сичова, Л. Столярчук, О. Цокур та ін. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сіль-

ській місцевості, здійснили І. Волосевич, Т. Коноплицька, Т. Костюченко, Т. Марценюк. Проте поза увагою залишився аспект соціально-психологічної адаптації дівчат із сільської місцевості до нових умов навчання в закладах вищої освіти.

Мета статті – з'ясувати зміст та завдання соціально-психологічного супроводу студенток із сільської місцевості в закладі вищої освіти як однієї з умов із впровадження гендерного підходу та гендерної рівності в освітній процес.

Виклад основного матеріалу. Державна політика на сьогодні орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, при цьому вона проводиться з урахуванням міжнародних документів, підписаних Україною. Це, зокрема: Загальна декларація прав людини, 1948 р.; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, 1966 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй, 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок, 1967 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами, 1949 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок, 1979 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р.; Пекінська декларація, 1995 р. та інші.

Гендерна політика ґрунтується не лише на основі міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Україною, а й регулюється національними нормативно-правовими актами щодо рівноправності між жінками і чоловіками.

За роки незалежності прийнято низку стратегічних документів, де враховано гендерний аспект: Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року»; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного плану дій із виконання резолюції Ради Безпеки України ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»; Національна стратегія у сфері прав людини та план дій з її реалізації; Стратегія подолання бідності та План дій з її реалізації; Концепція реформування державного управління; Міністерством освіти і науки розроблено проект Стратегії «Освіта: гендерний вимір 2020»; Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України у 2016 році, консолідує дії державних інституцій і суспільства щодо активізації участі жінок у встановленні миру, наданні допомоги, захисті та реабілітації постраждалих від насильства; у квітні 2017 року Урядом затверджено розроблену Мінсоцполітики Концепцію державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року.

10 жовтня 2018 р. відбулися парламентські слухання на тему «Запобігання та протидія дис-

кримінації жінок із вразливих соціальних груп», що викликано необхідністю здійснення ефективного парламентського нагляду, виявлення проблемних аспектів у сфері суспільних відносин із запобігання та протидії дискримінації жінок із вразливих соціальних груп: жінки з інвалідністю, ромські жінки, жінки, хворі на ВІЛ-СНІД, сільські жінки, жінки похилого віку, жінки із числа ВПО та ін.; вироблення дієвих механізмів захисту прав жінок із вразливих груп на основі принципу рівності прав жінок і чоловіків та недискримінації. Економічні, соціальні та культурні права мають особливе значення для жінок із вразливих соціальних груп, оскільки вони непропорційно страждають від бідності, соціальної та культурної маргіналізації. Це посилює їхню підпорядкованість і обмежує здійснення ними будь-якого іншого права. Як результат, жінки з вразливих груп мають нерівні можливості доступу до ресурсів та послуг, менші повноваження в політичній, економічній та соціальній сферах.

Важливим напрямом гендерної політики є забезпечення рівних прав і можливостей жінок із сільської місцевості, в тому числі і реалізація їхніх прав людини.

Цей аспект є основним фактором досягнення гендерної рівності та Цілей сталого розвитку: «Сталого розвитку не можна досягти без гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат. Метою Порядку денного сталого розвитку є дотримання тих прав жінок і дівчат із сільської місцевості, які є необхідними для забезпечення їм засобів до існування, добробуту та здатності пристосовуватися до нових умов, зокрема прав на: землю і захист прав власності; їжу та харчування відповідної якості та кількості; життя, вільне від усіх форм насильства, дискримінації та шкідливих практик; найвищий можливий стандарт здоров'я, зокрема сексуальне та репродуктивне здоров'я й права на нього; якісну, фінансово прийнятну та доступну освіту протягом життя [2].

Ратифікувавши Конвенцію ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок Україна, зокрема, взяла зобов'язання: брати до уваги особливі проблеми, з якими стикаються жінки, що проживають у сільській місцевості, і роль, яку вони відіграють у забезпеченні економічного добробуту своїх сімей, у тому числі їх діяльність у нетоварних галузях господарства; вживати всіх відповідних заходів щодо забезпечення застосування положень Конвенції до жінок, які проживають у сільській місцевості [3].

Ратифікувавши Стамбульську декларацію із населених пунктів (1996), українська держава поставила серед пріоритетів питання комплексного розвитку не тільки міст, а й сільської місцевості, визнала «особливі потреби жінок, дітей і молоді у стабільних, здорових і безпечних умовах життя» (стаття 7). У документі зазначено: «Розвиток сільських і міських районів носить взаємозалежний

характер. Крім поліпшення умов життя в містах, ми також повинні прагнути до забезпечення адекватної інфраструктури, громадських послуг і можливостей працевлаштування в сільських районах із метою підвищення їх привабливості, створення комплексної мережі населених пунктів і зведення до мінімуму міграцію населення із сільських районів у міста» (стаття 6). Також зауважено про забезпечення повної участі всіх жінок і чоловіків (у тому числі, у сільській місцевості) в економічному і політичному житті держави [3].

Конституція України (від 28 червня 1996 року) у Розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» ст. 24 гарантує громадянам рівні конституційні права і свободи, «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками».

Рамкова програма партнерства між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй (2018–2022 рр.) визнає, що жінки в сільській місцевості є групою населення, яка часто залишається поза увагою та виключена з процесів розвитку, відновлення та гуманітарної діяльності. Тому система ООН визначає жінок у сільській місцевості як одну з ключових цільових груп для своїх заходів, а також, спираючись на взаємодоповнюваність мандатів різних структур системи ООН, працює над вирішенням проблем, із якими стикаються жінки в сільській місцевості в Україні.

Актуальність проблеми забезпечення рівних можливостей сільських жінок зумовлена як тим фактом, що кожна третя жінка в Україні мешкає в сільській місцевості, так і результатами статистичних досліджень: 48% жінок, які мешкають у сільській місцевості, не мають доступу до медичних послуг; 36% жінок у сільській місцевості не беруть участі в прийнятті рішень у своїх громадах; 67% жінок у сільській місцевості не мають вдома доступу до мережі Інтернет; середня місячна заробітна плата жінок, які зайняті в сільському господарстві, рибальстві, лісовому господарстві та суміжних галузях, становить 85,5% від заробітної плати чоловіків; 32% не мають доступу до питної води вдома; 21% жінок у сільській місцевості мають банківський рахунок; внутрішньо переміщені жінки в сільській місцевості стикаються з багатьма проблемами: відповідно, рівень зайнятості серед жінок-ВПО, які живуть у селах, на 17% нижчий, ніж серед жінок-ВПО, які проживають у великих містах; більш того, 36% жінок-ВПО в сільській місцевості є головами домогосподарств та переважно залежать від пенсії (42%) і соціальної допомоги (32%) [4].

Як показують статистичні дані, наведені вище, жінки та дівчата в сільській місцевості зазнають

дискримінації щодо доступу до процесів прийняття рішень, працевлаштування, охорони здоров'я, освіти та інших базових послуг.

Це підтверджується результатами «Комплексного дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості» (2015), проведеного ПРООН в Україні спільно із Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Дослідження стосувалося широкого кола питань, таких як внесок жінок у розвиток сільських територій та численні складнощі, з якими вони зіштовхуються. Зокрема, аналіз охоплює такі права жінок, як участь у процесі розробки планів розвитку громади; доступ до закладів медичного обслуговування та користування програмами соціального забезпечення; одержання формальної та неформальної освіти; доступ до громадських послуг і консультативних служб; створення кооперативів; участь в усіх формах колективної діяльності; користування сільськогосподарськими кредитами та позиками, системами збуту; право на належні умови життя, зокрема, на належні житлові умови, санітарні послуги, забезпечення електроенергією та водопостачанням [3].

Результати дослідження доводять, що становище жінок, які проживають у сільській місцевості, значно гірше, ніж становище сільських чоловіків та жителів міст у багатьох із зазначених сфер, а також те, що жінки, які проживають у сільській місцевості, більше за інших страждають від бідності та соціальної ізоляції.

Водночас це питання має бути в полі зору фахівців закладів соціальної сфери в умовах децентралізації, зокрема щодо доступу до соціальних послуг жінок із числа населення, яке проживає або буде проживати в ОТГ у тих випадках, коли це громади сільського типу: виявлення, осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; визначення потреб у соціальних послугах; організація і надання соціальних послуг тим, хто цього потребує; консультування та інформування мешканців громади щодо надання всіх видів соціальної допомоги; прийом заяв та необхідних документів про надання допомоги тощо.

Адже проведені міжнародні аналітичні дослідження засвідчують, що розширення прав і можливостей жінок та дівчат у сільській місцевості і дотримання їхніх прав людини та ґендерної рівності є фактором не тільки добробуту окремих осіб, родин та сільських громад, але й загальної економічної ефективності, враховуючи значний відсоток жінок серед працівників сільського господарства України.

Тим паче, що Комітет із ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок рекомендував Україні вдосконалити інфраструктуру в сільській місцевості та розробити політику боротьби з бідністю серед жінок у сільській місцевості для забез-

печення їхнього доступу до правосуддя, освіти, житла, офіційної зайнятості, розвитку навичок та можливостей навчання, можливостей отримувати дохід та мікрокредитування, володіння та користування землею, враховуючи їхні особливі потреби та з особливою увагою до негативного впливу конфлікту на жінок у сільській місцевості [4].

Разом із тим Комітет рекомендував розглядати жінок не тільки як постраждалих або отримувачів допомоги, але й як активних учасниць розробки та реалізації таких політик. Загалом жінкам із сільської місцевості в глобальному вимірі надається надзвичайно важлива роль у підтриманні та поліпшенні умов життя в сільських районах, а також зміцненні сільських громад.

Безумовно, однією з передумов досягнення вищезначеного є забезпечення доступу, як фізичного, так і економічного, для всіх жінок і дівчат, які проживають у сільській місцевості, в тому числі для осіб з інвалідністю, в здобутті повної загальної освіти та вищої освіти зокрема.

Так, опублікований у 2015 р. *The Global Gender Gap Report 2015* – глобальне дослідження країн світу за показником рівноправності статей за версією Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum), який визначає індекс гендерного розриву і вимірюється за чотирма ключовими сферами. Поряд із економічною участю і кар'єрними можливостями, здоров'ям і виживанням, політичними правами і можливостями окреме місце відводиться освіті [5].

Як позитивне слід відзначити, що Міністерство освіти і науки України повернуло пільги абітурієнтам зі села. Відтак із 2017 р. запроваджено так звані регіональний, галузевий та сільський коефіцієнти. Це означає, що конкурсний бал домножується на коефіцієнт, причому: сільський коефіцієнт дорівнює 1,02 для осіб, зареєстрованих у селах не менше двох років до дня завершення подання заяв про вступ та які здобули повну загальну середню освіту в закладах освіти, що знаходяться на території сіл, у рік вступу та 1,00 в інших випадках.

Таке нововведення є цілком виправданим щодо сільських дітей: у сільських школах менше можливості самоосвіти педагогічних працівників, слабка матеріальна база, і батьки в економічному плані менш спроможні. Тому це цілком справедлива компенсація державою нерівних можливостей дітей.

Очевидною на часі є розробка відповідних організаційних, освітніх та соціально-виховних умов соціального становлення студентської молоді в умовах закладу вищої освіти, в тому числі дівчат із сільської місцевості.

Задля чого доцільно з'ясувати становище міських та сільських випускників шкіл за різними показниками: умови навчання, зміст і спрямованість позанавчального життя, лідерські якості, дозвіл-

лева діяльність, формування здорового способу життя, особливості сімейного виховання, факти дискримінації за статтю та насилля, умови проживання тощо.

У цьому контексті проведено анонімне анкетування серед студенток факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Результати представлені в таблиці 1.

Деякі висновки і характеристики на основі результатів анкетування. Можемо спостерігати, що в сільській місцевості більший відсоток студенток із неповних сімей, хоча в загальному від 20 до 40% студентів відносяться до цього типу сімей. Відповідно, однією із провідних психолого-педагогічних проблем неповної сім'ї вважається те, що дитині (із-за відсутності батька або матері) важко скласти цілісне та об'єктивне уявлення про роль чоловіка або жінки в сім'ї. Діти, які виховувались у неповних сім'ях, здебільшого зосереджені на своїх потребах і проблемах, не усвідомлюють того, що необхідно враховувати інтереси інших членів родини. До того ж, у результаті розлучення батьків діти почувають себе незахищеними і морально безсильними, що спричиняє в них розвиток комплексу неповноцінності, часто є причиною педагогічної занедбаності, важковиховуваності тощо [1].

Стосовно долучення до соціокультурного життя до етапу навчання в університеті, то більший відсоток студенток із сільської місцевості відвідували бібліотеку, брали участь у гуртках, клубах за інтересами, творчих колективах, при тому, що 10% з них було важко добиратися до цих гуртків та об'єднань. До того ж, у школі саме в цієї категорії високий показник участі в учнівському самоврядуванні (70%), на противагу вихідцям із міст – цей відсоток становить лише 10%.

Водночас в університеті саме студентки з міст більше долучаються до соціокультурного життя. Це пояснюється тим, що вихідці з міст комфортніше, впевненіше почувають себе в новому студентському середовищі, тим самим легше адаптуються, на противагу студенткам із сільської місцевості, які є більш сором'язливішими, при тому, що досвід громадської діяльності є більшим. Саме в місті майже вдвічі дівчатка більше звертаються до психолога, водночас 50% сільських дівчат вказало, що немає причин звертатися до психолога, тоді як міських лише 10%, це свідчить, що в останніх більше проблем, які вони не в змозі самостійно вирішити. Власне, більший відсоток саме дівчат із сільської місцевості не мають проблем зі здоров'ям (80%), тоді як зі міста лише 10%. При цьому вік вживання алкоголю в останніх є меншим – 12-14 років (відсоток вживання алкоголю – 100), тоді як сільських дівчат – 14-16 років, при тому, що 43% із них не вживають взагалі. Така ж динаміка щодо статевого життя: 64% серед сільських дівчат тих, хто не живе

№ п/п	Показник	Відповіді студенток з сільської місцевості, %	Відповіді студенток з міста, %
1	Склад сім'ї	Повна: 62%. Неповна: 38%.	Повна: 77,78% Неповна: 22.22%
2	Чи відвідували бібліотеку за місцем проживання?	ТАК: 100%. НІ	ТАК: 30% НІ: 70%
3	Чи брали участь у гуртках, клубах за інтересами, творчих колективах? Вкажіть в яких.	ТАК: 57% (музична школа, танцювальні колективи, спортивні секції, курси фотографів, історичний гурток, художня школа) НІ: 43%	ТАК: 44% (іподром, музична школа, танцювальні колективи, художня школа, театральні гуртки, спортивні секції) НІ: 56%
4	Якщо ні, то які існували бар'єри для відповідних активностей:	зазначили нестачу часу – 30% брак цікавих або ефективних – 50% важко добиратися – 10% інше- 10%	зазначили нестачу часу – 40% брак цікавих або ефективних – 60% важко добиратися – 0% інше – 0%
5	Чи долучаєтеся до соціокультурного життя університету?	ТАК – 43% НІ – 57%	ТАК – 70% НІ – 30%
6	Чи брали у школі участь в учнівському самоврядуванні? Якщо так, то які обов'язки виконували.	ТАК: 70% (староста, заступники президентів шкіл, ведучі) НІ: 30%	ТАК: 10% НІ: 90%
7	Чи мали можливість консультацій із психологом? Якщо ні, то яка причина?	ТАК: 50%. НІ: 50% (вказати причину: не було потреби)	ТАК: 90% . НІ: 10% (вказати причину: не було потреби)
8	Чи є проблеми зі здоров'ям?	ТАК: 20% НІ: 80%	ТАК: 90% НІ: 10%
9	У скільки років почали вживати алкоголь?	14-16 (14,29%) 16-18 (28,57%) 18-20 (14,29%) Не вживаю (42,85%)	12-14 (11,11%) 14-16 (22,22 %) 16-18 (55,56%) 18-20 (11,11%) Не вживаю (0%)
10	У скільки років почали статеве життя?	14-16 (0%) 16-18 (7,14%) 18-20(28,57%) Не живе статевим життям (64,29%)	14-16 (0%) 16-18 (25%) 18-20(25%) Не живе статевим життям (50%)
11	Чи відвідували гінеколога з профілактичною метою?	ТАК: 16% НІ: 84%	ТАК: 90% НІ: 10%
12	Чи здійснюється в родині статеве виховання?	ТАК 67% НІ 33%	ТАК 70% НІ 30%
13	Назвіть сімейні традиції, свята?	(Новий рік, День народження, Пасха, 8 березня, сімейні перегляди фільмів)	(Новий рік, День народження, Пасха)
14	Чи мали можливість сімейного відпочинку поза місцем проживання?	ТАК 80% НІ 20%	ТАК 100% НІ 0%
15	Чи є наявність в сім'ї осіб, які мають алкогольну чи іншу залежність?	ТАК 14% НІ 86%	ТАК 26% НІ 74%
16	Чи вважаєте умови життя належними?	житлові умови: так (80%); ні(20%)	житлові умови: так (100%); ні
17	Чи зазнавали насилля: фізичне, психологічне, економічне?	ТАК 21,43% НІ: 35,71% Не дали відповідь: 42,86%	ТАК 25,56% НІ: 70% Не дали відповідь: 4,44%
18	Чи плануєте створювати сім'ю, у скільки років?	Так: 100% 21-23(33,33%) 23-25(33,33%) 25-28(16,67%) 28-30+(16,67%)	Так: 89% 21-23(57%) 23-25(43%) 25-28(0%) 28-30+(0%) Ні: 11%
19	Визначте для себе пріоритети (від 1 до 5):	Сім'я Освіта Друзі Матеріальне благополуччя Дозвілля	Сім'я Друзі Матеріальне благополуччя Освіта Дозвілля

статевим життям; серед міських – 50%. Вік початку статевого життя в обох груп однаковий – 16-18 років. Відповідно, 90% останніх відвідували гінеколога з профілактичною метою, інша група респондентів – лише 16%.

Щодо сімейного виховання, то респонденти із сільської місцевості налічили більше сімейних традицій, проте лише 80% із них мали можливість сімейного відпочинку поза місцем проживання; інша група має 100%-й показник. Аналогічні результати стосовно умов проживання.

Неоднозначні результати з питання про зазнання насилля: із сільської місцевості 43% респондентів не дали відповідь (22% вказали «так», 36% вказали «ні»), а з міста – 5% не дали відповіді («так» вказали 26%, «ні» – 70%). У цьому контексті підтверджуються результати дослідження, які вказують, що жінки в сільській місцевості більш уразливі до гендерно-обумовленого насильства, ніж жінки, які живуть у містах. Відповідно, відсоток жінок у сільській місцевості, які коли-небудь були в шлюбі та зазнали фізичного та (або) сексуального насильства, скоєного партнером, становить 17%, а міських жінок – 14%. Разом з тим 55% жінок у сільській місцевості не повідомляють про випадки домашнього насильства [4]. Теж спостерігаємо небажання повідомляти про протиправні дії по відношенню до себе. Це питання може стати темою окремої наукової розвідки.

Про життєві пріоритети відповіді також різняться: із сільської місцевості дівчата зазначили таку послідовність: 1. Сім'я, 2. Освіта, №. Друзі, 4. Матеріальне забезпечення, 5. Дозвілля; дівчата з міста: 1. Сім'я, 2. Друзі, 3. Матеріальне забезпечення, 4. Освіта, 5. Дозвілля.

Таким чином, в організації освітнього процесу та позанавчальної діяльності в умовах закладу вищої освіти необхідно враховувати особливості умов соціального виховання дівчат із сільської місцевості та набутого соціокультурного досвіду як важливої передумови впровадження програми адаптації першокурсників. Власне, реалізація цього завдання є одним із напрямів діяльності Гендерного центру як структурного підрозділу, що відповідає з впровадження гендерного підходу та гендерної рівності в освітній процес.

Водночас це дозволить долучитися до реалізації Національного плану дій із виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок. Цим документом визначено конкретні заходи, спрямовані на ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року. Зокрема, передбачено: проведення навчання з питань дотримання прав жінок та включення гендерної складової частини до освітніх стандартів із підготовки фахівців; посилення інституційного механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; про-

ведення інформаційної кампанії з підвищення правової обізнаності з питань прав жінок; покращення доступу дівчат і жінок до медичних, освітніх, правових та соціальних послуг. Реалізація цих заходів сприятиме подоланню всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат, зниженню рівня гендерно-обумовленого та домашнього насильства, попередженню його проявів та своєчасній допомозі постраждалим особам, розширенню економічних можливостей жінок, забезпеченню рівного доступу до правосуддя, участі у прийнятті рішень у політичному та суспільному житті та ін.

Висновки. Варто наголосити, що серед рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок, були: п. 19. Підвищення рівня поінформованості жінок про їх права і доступні засоби правового захисту для відстоювання своїх порушених прав відповідно до Конвенції, забезпечення надання інформації щодо Конвенції, Факультативного протоколу та Загальних рекомендацій Комітету ООН всім жінкам, зокрема жінкам із сільської місцевості; 47. Забезпечення надання в разі необхідності міжнародної допомоги і співробітництва для покращення інфраструктури в сільських районах і формування політики щодо боротьби з бідністю серед жінок у сільській місцевості з метою забезпечення їм доступу до правосуддя, освіти, житла, зайнятості у формальному секторі, розвитку навичок і можливостей для навчання.

Саме створення сприятливих соціально-виховних умов для студенток із сільської місцевості в закладі вищої освіти, врахування їх становища є передумовою успішної соціалізації, дотримання прав на рівний доступ до освіти, долучення до суспільних активностей, формування повноправних учасників людських відносин.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Докторович М.О. Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Київ, 2007. 21 с.
2. Доповідь Генерального Секретаря, Проблеми та перспективи досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат у сільських районах. URL : <http://undocs.org/E/CN.6/2018/3>.
3. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості / Інна Волосевич, Таміла Коноплицька, Тетяна Костюченко, Тамара Марценюк. Київ : ВАІТЕ, 2015. 88 с.
4. Нікого не залишити осторонь. Розширення прав і можливостей жінок та дівчат з сільської місцевості. #IWD2018 #TIMEISNOW Жінки та дівчата в сільській місцевості. URL : <http://www.un.org.ua/images/documents/4301/FACTSHEET%20Ukrainian.pdf>.
5. Уварова О. Права жінок і гендерна рівність в Україні. URL : https://helsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvanova/#_ftn2.